

Mentre els nord-americans i els que seiem rellogats davant de les pantalles perifèriques dels multicines franquiciats del *somni americà* acudim a la potent indústria de Hollywood per alimentar amb tota mena de registres la voracitat de crispetes amb sal o mantega i ficció audiovisual (i tenim alhora acotades algunes zones marginals de producció, on trobar *delicatessen* d'art i assaig, dietes hipocalòriques i verins addictius, en el cinema independent, en algunes cinematografies menors i els serials televisius que aposten pel relat i la qualitat), els xinesos alimenten el seu incipient “somni xinès”—el nou mantra del període Xi Jinping—amb materials molt més dispersos i fragmentats, de procedència diversa i contradictòria, sense interconnexió. La “guerra de somnis” que caracteritza totes les esferes de la ficció de masses en el cas xinès més que confrontar ficcions entre sí, les descomparteix en esferes independents.

D'entrada, quan parlem de cinema xinès cal recordar que en realitat parlem de tres cinematografies diverses: la continental, la taiwanesa i la de Hong Kong. Aquesta última és la més productiva i la més comercial, també la que ha estat més capaç de globalitzar-se: els gèneres de gàngsters, de terror o d'arts marciais han estat capaços d'influir en el cinema d'acció dels EUA. Directors com John Woo (o Wu Yusen en mandarí), o bé actors com Jackie Chan o Jet Li han circulat per les cinematografies d'acció d'una banda i l'altra del Pacífic sense problemes. En els darrers anys s'ha parlat d'un cinema xinès “transnacional” en la mesura que la progressiva integració o col·laboració entre la cinematografia de Hong Kong i la del continent es fan paleses, i en la mesura que cineastes de la diàspora o d'altres àmbits hi intervenien. La vinculació i la interdependència de la indústria i del model cinematogràfic de Hong Kong al continent és innegable. Els films ja no es fan pensant en el públic migrat de l'ex colònia britànica, sinó en el conjunt de la sinofonia—l'espai de parla xinesa—i en especial de les audiències continentals. En el cas de Taiwan, segueix sent una cinematografia estanca i amb poca permeabilitat en relació al continent.

Cal també recordar que, malgrat les limitacions legals xineses a permetre l'entrada de films estrangers—hi ha una quota anual que varia i que situa al voltant de la dotzena de films—és enorme l'impacte de les grans produccions nord-americanes en les pantalles, les xarxes i els DVD legals o pirates de la Xina. No es pot oblidar que la protecció de la propietat intel·lectual a la Xina és encara més laxa que entre nosaltres. Des de Titanic (1997) fins als nostres dies no ha parat de créixer aquest impacte. Les noves estratègies de penetració en el que ja és el segon mercat cinematogràfic global passen per adaptar els guions a les exigències del públic i la censura xinesa, i passen també per les coproduccions, que impliquen escenes només incorporades a les còpies xineses... un cop, també convenientment filtrades, les escenes més inconvenients. En el cas de la pel·lícula Iron Man 3 (2013) s'hi van afegir quatre minuts i alguns personatges que van desencadenar no poca polèmica entre els internautes xinesos, per considerar-se un afegitó ridícul i innecessari.

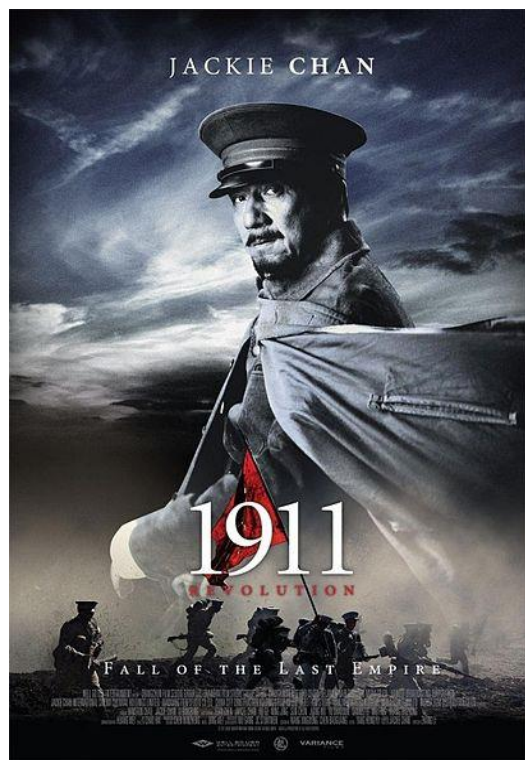
Narratives oficials: el nou cinema propagandístic

Ens centrarem aquí en el cinema xinès del continent. En aquest àmbit conviuen diferents dinàmiques creatives desvinculades entre sí. Tenim en primer lloc l'escena més rànica i oficial, el cinema

propagandístic, que prova de formular de nou, i d'actualitzar els vells models propagandístics del període maoista, que des dels anys vuitanta havia perdut capacitat d'influir i de forjar ficcions compartides, però que en els darrers anys ha fet una revifada relativa. S'ha fet una aposta decidida per part dels aparells de propaganda del Partit Comunista Xinès (PCX) i de la República Popular de la Xina (RPX), per tornar a intentar liderar les pantalles amb un discurs patriòtic i legitimador del lideratge del Partit, amb un esforç de producció que s'ha vist acompanyat de fracassos estrepitosos de públic o tot just de recepcions forçades amb pública captius.

La confluència a finals de la primera dècada del segle XXI d'un delicat procés de transició en el lideratge xinès amb un calendari de commemoracions històriques amb dates d'alta significació política ha fet que des dels aparells de propaganda es desfermés una ofensiva per oferir films de contingut polític formatiu i patriòtic, però amb voluntat de modernitzar-se i popularitzar-se amb la presència de l'*star system* cinematogràfic xinès, d'actors famosos de Hong Kong i dinàmiques narratives tendents a barrejar el discurs ideològic dins d'embolcalls lírics, lacrimògens o commovedors, amb dosis variables d'èpica, nostàlgia i romanticisme.

El seixantè aniversari de la fundació de la RPX (1949–2009) es va celebrar amb grans desfilades i tota mena d'actes. El film que es va fer per l'ocasió 建国大业 (Jiàn Guó Dà Yè), o *The Founding of a Republic*, en el seu títol en anglès, aplegava una molt nodrida mostra dels actors i actrius més famosos

Cartell promocional de 辛亥革命 (Xīnhài Gé mìng) – 1911 Revolution. The Fall of the Last Empire

en la sinofonia. Amb papers més o menys petits, hi surten: Jackie Chan, Jet Li, Zhang Ziyi, Andy Lau, Ge You, Hu Jun, Leon Lai, Donnie Yen, Zhao Wei, Jiang Wen, Chen Kaige o John Woo. Per tal d'assegurar una quota de pantalla, es van endarrerir les habituals estrenes dels èxits nord-americans que ocupen la majoria de pantalles estivals. El que havia de ser l'èxit de l'estiu, *Transformers: la venganza de los caídos* (2009), no va aparèixer a les pantalles de les sales de cinema fins que el film commemoratiu va haver exhaurit la seva capacitat d'absorció de públics captius.

També hi va haver un film de caire ideològicocomercial per al norantè aniversari de la fundació del Partit Comunista Xinès (1921–2011) amb 建党伟业 (Jiàn Dǎng Wěi Yè) o, del títol en anglès, *Beginning of the Great Revival*. La pel·lícula comptava curiosament amb l'esponsorització de GM General Motors, Cadillac. Al film hi surten els actors de Hong Kong Andy Lau, Chow Yun-fat i el director John Woo. També hi apareix l'actor taiwanès-americà Leehom Wang, a més a més del jove actor taiwanès Chang Chen. En aquesta sèrie de celebracions fílmiques de dates rellevants en la història de la Xina moderna, trobem finalment el film dedicat al centenari

de la República xinesa (1911–2011), titulat 辛亥革命 (Xīnhài Gé mìng), o en anglès *1911 Revolution. The Fall of the Last Empire*, que compta com a director i protagonista amb Jackie Chan. Mentre la primera d'aquests tres pel·lícules va comptar amb un cert eco de públic (de fet va ser una de les pel·lícules suposadament més vistes de l'any 2009), les altres dues van ser un fracàs estrepitos.

Cinemes populars: drames històrics i comèdia

Al marge del cinema propagandístic, trobem altres zones de creació que es mouen en diferents estètiques i que s'adrecen a diferents menes d'espectadors. Tant en l'àmbit televisiu com en el cinematogràfic, les ficcions d'època, ambientades en els períodes imperials, amb més o menys presència d'espases, poders màgics i guerrers capaços d'enfilar-se per les parets i les tiges de bambú, tenen una força i una presència molt importants. Es tracta d'una mena de ficció de caràcter mític i llegendari, arrelada en una tradició prèvia de ficcions orals i narratives sobre herois wuxia, espadatxins amb poders màgics i morals, salvadors de causes justes i perdudes. Des que Ang Lee va obtenir l'Oscar amb Tigre y Dragón (2000) no ha parat de créixer la nòmina de directors de prestigi que s'han apropiat a reformulacions més estilitzades, emocionalment i narrativament complexes del gènere *wuxia*. Hi han reincidit alguns dels creadors de la cinquena generació de cineastes xinesos, com Zhang Yimou i Chen Kaige, i més recentment el mestre de la comèdia urbana contemporània, Feng Xiaogang.

Llistat de pel·lícules més vistes a la Xina el 2011 i el 2012

Any 2011		Any 2012	
1.	Transformers: el lado oscuro de la luna	Lost in Thailand (人在囧途之泰国)	
2.	Kung Fu Panda 2	Titanic 3D	
3.	Piratas del Caribe: en mareas misteriosas	Painted Skin: The Resurrection (画皮)	
4.	Harry Potter y las Reliquias de la Muerte – Part 2	Misión Imposible – Protocolo Fantasma	
5.	The Beginning of a Great Revival (建党伟业)	La vida de Pi	
6.	The Flowers of War (金陵十三钗)	Los Vengadores	
7.	Flying Swords of Dragon Gate (龙门飞甲)	Chinese Zodiac (十二生肖)	
8.	Love is Not Blind (失恋 33 天)	Hombres de Negro 3	
9.	Fast & Furious 5	Ice Age : la formación de los continentes	
10.	Els barrufets	Viaje al Centro De La Tierra 2: La Isla Misteriosa	

Font: <http://shaoyis.wordpress.com>

Per fer-nos una idea del volum i de la importància present i futura d'aquesta vessant de la ficció audiovisual d'ambientació històrica i principalment del període imperial—ja sigui en format televisiu o cinematogràfic, ja sigui en drames històrics, relats romàntics, films fantàstics o del gènere *wuxia*, amb espadatxins i mestres místics i màgics de la lluita amb les arts marcials—només hem de recordar que la Xina compta des de fa més d'una dècada amb uns dels estudis de gravació més grans del món, Hengdian World Studios (横店影视城) coneguts també com a "Chinawood", a la província de Zhejiang (al sud-est). La construcció de "Chinawood" va costar 7.000 milions de dòlars, té més de 330

Tràiler de la pel·lícula The Grandmaster de Wong Kar-wai

hectàrees i entre les seves localitzacions d'època destaca la rèplica de la Ciutat Prohibida. En aquells estudis es va filmar Hero (2002) de Zhang Yimou.

Proper al gènere *wuxia*, trobem el cinema d'arts marcials *kung fu* que va popularitzar als anys setanta Bruce Lee i més tard Jackie Chan en clau humorística. És un gènere més contemporani i realista, basat en les formes de lluita real i sense arma, del *kung fu*, i amb

absència d'elements místics o màgics, i presència de valors ètics, de lleialtat, venjança i justícia, així com d'un fort component nacionalista xinès, confrontant les formes d'art marcial xinesa (*wushu*) amb d'altres, principalment japoneses (*karate*). La darrera i més brillant incursió en el gènere és del director més personal i artístic de l'escena de Hong Kong, l'inimitable Wong Kar-wai, que amb *The Grandmaster* (2013) o 一代宗師 (*Yīdài zōngshī*), en xinès, prova de fer una nova biografia del llegendari heroi històric de les arts marcials de principis del segle XX, Ip Man, mestre de Bruce Lee i associat a una resistència emblemàtica a l'ocupació japonesa.

Trobem d'altra banda en la ficció audiovisual xinesa actual un cinema de regust popular, que barreja elements del cinema d'acció i d'intriga policial amb la comèdia i el gust per uns diàlegs humorístics que vénen de la tradició del teatre popular, amb girs dialectals, localisme irònic, rèpliques i protagonistes marcats per la retransca i l'enginy. Es tracta d'un cinema amb escasses possibilitats d'exportació fora de l'àmbit xinès, ja que respon a codis culturals molt arrelats i

intrínsecs, i en bona mesura incomprendibles o irrelevants per a públics forans. És el cas per exemple de *Crazy Stone* (2006), o 疯狂的石头 (*Fēng kuáng de shítou*), en xinès, un film dirigit per Ning Hao i amb producció del hongkonguès Andy Lau. Es tracta d'una divertidíssima comèdia sobre un grup de lladres maldestres que intenten robar un jade de valor incalculable, com una mena de paròdia estripada d'*Ocean's Eleven* o *Ocean's Twelve*.... El film barreja elements de la comèdia poca-solta típica de la categoria III del cinema de Hong Kong, amb els elements de l'humorisme local xinès ambientat a la ciutat de Chongqing. El film va ser un èxit a les pantalles i renova la comèdia humorística, que ha trobat un darrer èxit en el film *Lost in Thailand* o 人再囧途之泰囧 (*Rén Zài Jiǒngtú zhī Tàì Jiǒng*), una comèdia de l'any 2012 sobre dos empresaris i un cuiner mig sonat que passen tota mena de peripècies i escenes divertides a Tailàndia. El protagonisme de l'actriu jove de moda, Fan Bingbing i de l'actor humorístic Wang Baoqiang ja n'assegurava, des d'un primer moment, la popularitat. De fet, la pel·lícula va ser la més vista a la Xina l'any 2012, segons les dades que proporciona l'Agència Estatal de Ràdio, Premsa i Televisió (SARFT de les sigles en anglès). Es tracta, en el fons, d'una comèdia d'embolic sense més pretensions, però que tanmateix connecta amb un fenomen sociològic massivament nou a la Xina: el turisme, majoritàriament intern, però en tot cas indicador d'aquest somni de nous confortos i horitzons de desig de les noves classes mitjanes xineses.

També han estat de gran èxit al 2013 dos films centrats en sengles viatges als Estats Units. Es tracta d'un tema que engloba dos qüestions de gran atractiu per als públics joves: el de la idea de viatge i el de la migració. A aquest fet s'hi afegeix, com a clau de l'èxit, la relació amor-odi i fascinació pels Estats Units que tenen bona part dels xinesos. Les dues pel·lícules d'èxit aquest 2013

són *American Dreams in China* o 中国合伙人 (*Zhōngguó héhuǒ rén*), del títol en xinès, i *Finding Mr. Right* o 北京遇上西雅图 (*Běijīng yù shàng xīyǎ tú*). En els dos casos la cerca del somni americà i el visat per residir als Estats Units provoca tota mena d'embolics i gags lingüístics.

Cinema amb vocació independent i projecció internacional

En el territori d'un cinema de vocació independent, artística i reflexiva, de protagonisme jove, horitzó vitalista i d'un realisme contemporani desproveït de didacticisme social, trobem *Buddha Mountain* o 观音山 (*Guānyīn shān*) dirigida l'any 2010 per la directora *Li Yu*, amb un elenc d'actors de gran significació: la veterana actriu i cantant taiwanesa *Sylvia Chang*, la jove musa Fan Bingbing i el trio simpàtic d'actors Chen Bo-Lin, Fei Long i Jin Jing. Els protagonistes perden la casa que està a punt de ser enderrocada en el procés accelerat de nova urbanització que experimenta la Xina d'avui, i viuen a la deriva, al dia, compartint pis amb una solitària cantant d'òpera retirada, buscant-se la vida i compartint la quotidianitat desarrelada. El salt generacional, la supervivència, el gust pels detalls, les noves moralitats i les noves educacions sentimentals dels joves centren un relat de sentiments i vivències creïbles i immediates.

Una altra directora que s'ha centrat en el retrat les inquietuds i les noves sentimentalitats de les classes mitjanes urbanes i modernes emergents, és Xu Jinglei, coneguda de fet no tant com a directora de cinema com per la seva faceta d'actriu, d'editora de revistes digitals de tendències i per la seva faceta de blocaire, una de les més llegides de la Xina, amb desenes de milions de seguidors. El seu primer èxit com a directora, amb un cert impacte global, va ser l'adaptació del relat *d'Stefan Zweig Letter from an Unknown Woman* (2004), ambientada a la Xina de mitjans del segle XX i protagonitzada per ella

mateixa i l'actor Jiang Wen. El seu principal èxit és *Go Lala Go!* (2010) o 杜拉拉升职记 (*Du Lālā shēngzhí jì*) una adaptació cinematogràfica d'un famós serial televisiu, que descriu l'ascens en una empresa publicitària d'una jove tan ingènua com atractiva, on ella mateixa fa de protagonista. El retrat dels nous entorns professionals a través d'una història romàntica, de les noves modes i usos socials, dels somnis i les projeccions de les noves elits professionals

amb vides morals complexes i marcs professionals competitiu, escapa al mimetisme dels models nord-americans en reflectir detalls i problemàtiques específicament xineses, en un Pequín ultramodern i sofisticat.

Entre els directors amb un projecte cinematogràfic més internacionalment reconegut, minoritari, però d'un interès artístic i social creixent, trobem *Jia Zhangke*, que s'ha mogut tradicionalment en la frontera entre la ficció i el documentalisme, mostrant aspectes, relats i personatges que escapen a l'autoimatge setinada i propagandística de la Xina emergent dels gratacles. Amb intrahistòries, miniatures i relats privats detecta tendències i repercussions dels grans moviments socials sobre els individus concrets. Destaca en la seva obra *Naturaleza muerta* (2006) o 三峡好人 (*Sānxiá hǎorén*), en xinès, que literalment vol dir 'La bona gent de les tres gorges'. Retrata la deriva extraviada de diferents personatges que han estat forçats a traslladar-se per les obres faraòniques de la presa de les tres gorges. Sense ser

directament política, parlant de desamor i desarrelament, de desorientació i del sentiment de buidor, Jia Zhangke reflecteix la experiència dels canvis accelerats que té la població a la Xina.

Cartell de la pel·lícula *A Touch of Sin* de Jia Zhangke

Amb *A Touch of Sin* o *天注定* (*Tian zhu ding*) Jia Zhangke va guanyar el 2013 el premi al millor guió del Festival de Cannes, després d'haver estat una de les pel·lícules nominades a la Palma d'Or. Amb aquest film Jia fa un gir estilístic. Sense abandonar el to de crítica social que fonamenta la seva obra anterior, s'allunya del realisme pausat i documental, amb alguns tocs surrealistes i poètics, característic dels seus films anteriors, per donar més ritme i complexitat a la trama, l'acció i la violència. Així mescla fets verídics i contemporanis amb elements de ficció, de violència filmada, fins i tot amb referències implícites al món mític del *wuxia*... el títol de la pel·lícula en anglès (*A Touch of Sin*) és un clar mimetisme paròdic d'un altre títol *wuxia*, famós i fundacional *A Touch of Zen* (1971) del director taiwanès King Hu.

Jia Zhangke és un autor conegut per les seves obres de ficció però també per les seves aportacions en el terreny del documental. Cal destacar especialment aquest apartat, ja que el documentalisme xinès és internacionalment reconegut i presenta un interès innegable, encara que sigui un gènere marginal, i normalment fora de la llei, que filma i distribueix sense permisos. Una societat amb contradiccions, amb un discurs oficial abassegador i conflictes derivats de desigualtats socials i regionals troba en el documentalisme un espai de representació privilegiat, tot i que com abans apuntàvem, es tracti d'un corrent subterrani, sovint filmat d'amagat i amb baixos pressupostos. A partir d'un moviment cinematogràfic declaradament independent i underground, amb l'acció pionera de Wu Wenguang a finals dels anys 1980, s'ha anat desenvolupant i consolidant aquesta escena del documentalisme independent, amb autors com Wang Bing, i la seva prolífica—la duració total de les tres parts del documental supera les 9 hores—i fascinant incursió en la vida quotidiana d'un centre industrial a 铁西区 (*Tiě Xi Qū*) o, en anglès, *West of the Tracks* (2003). Destaca també el documental de Zhao Liang sobre els peticionaris, que des de la Xina rural profunda acudeixen a la capital a reclamar les injustícies infringides en las corts judicials locals, en el seu magnífic 上访 (*Shàngfǎng*), coneguda internacionalment com *Petition* (2009).

D'altres representants del cinema xinès actual

Acabem aquest recorregut per algunes de les tendències creatives del cinema actual xinès més significatives amb el que és probablement el més popular dels directors xinesos actuals—deixant de banda el director de la cinquena generació Zhang Yimou, famós per organitzar la cerimònia olímpica del 2008 però amb una filmografia recent força discutible i d'escàs impacte. Ens referim a Feng Xiaogang, autor de comèdies urbanes, que ha fet incursions en el gènere *wuxia* i que va assolir el seu cim d'èxit els anys 2008 i 2010 amb les dues parts de la comèdia romàntica *If You Are the One*, títol internacional en anglès, de 非诚勿扰 (*Fēichéng Wùrǎo*), que literalment vol dir 'Si no ets sincer, no molestis'. Protagonitzada per un jove milionari xinès d'ultramar, encarnat pel famós actor Ge You, simpàtic i malgirbat, que busca una dona sincera amb qui casar-se, i la trobarà amb no poques confusions, giragonses i anades i tornades en el personatge d'una hostessa d'avió, encarnada per la bellesa

espectacular de [Shu Qi](#)... actriu de Hong Kong que abans d'arribar a la fama global amb *Millenium manbo*, de Hou Hsiao-hien, havia debutat amb fims de porno tou, com *Sex and Zen*.

Aquest èxit comercial rotund de Feng Xiaogang en el registre de la comèdia romàntica s'ha alternat amb dos films de recreació històrica, situats en dos moments crítics de la història contemporània xinesa, dues tragèdies col·lectives que serveixen indirectament per parlar críticament de fets més immediats i més políticament sensibles, només abordables des de l'al·legoria històrica, procediment tradicionalment molt productiu en la ficció i la política xinesa. La primera d'aquestes dues històries de desastres col·lectius reflecteix amb detall i cruesa hiperrealista els efectes del terratrèmol de [1976 a Tangshan](#) (al nord-est), en el film [Aftershock \(2008\)](#), o 唐山大地震 (*Tángshān dà dìzhèn*), una pel·lícula que apareixia en les pantalles xineses quan encara era molt viva la ferida del tràgic terratrèmol de [Sichuan de 2008](#), on van morir més de 80.000 persones. El film va tenir un cert impacte però va decebre força. A més a més, va ser criticat per quedar-se en l'efectisme escruixidor i en un missatge excessivament pedagògic.

La darrera incursió de Feng Xiaogang en la tragèdia històrica com a reflexió crítica indirecta sobre el present la trobem en el seu darrer treball, de finals de 2012, titulat [Back to 1942, 一九四二](#). La pel·lícula recrea les tràgiques conseqüències sobre la població de Henan (a l'est), en plena guerra sinojaponesa, de les decisions polítiques errònies, conscientment immorals, elitistes i interessades, que aguditzen la gran fam de la província de Henan de 1942. Tot i que el film se situa en una zona dominada pel Kuomintang—el Partit Nacionalista contra el qual s'enfrontarà Mao Zedong durant la Guerra Civil Xinesa—la pel·lícula ha suscitat controvèrsies en relació a les “motivacions humanes” de [la gran fam de 1958-1962](#), resultat de les polítiques quimèriques del Gran Salt Endavant, liderat per Mao Zedong. Aquest gir més polític i controvertit d'un director d'impacte social i acostumat a moure's en el terreny còmode de la comèdia blanca, s'ha vist reforçat amb les seves declaracions públiques, que se sumen a les d'altres col·legues directors, con és el cas de Lu Chuan, denunciant com els excessius controls de la censura dificulten el procés creatiu dels cineastes i són en bona mesura responsables de la banalitat, la irrellevància poc sincera i llagotera i la mediocritat que s'instal·la en una bona part els corrents centrals del cinema d'èxit a la Xina actual.

Saber-ne més...

Curtin, M. (2007). *Playing to the World's Biggest Audience: The Globalization of Chinese Film and TV*.

Berkeley: University of California Press.

Lim, S. H.; Ward, J., Eds. (2011). *The Chinese Cinema Book*. Londres: British Film Institute.

Zhang, Y., Ed. (2012). *A Companion to Chinese Cinema*. Malden: Wiley-Blackwell.